

Proširene dijagnostičke metode – Autizam ipak nije epidemija

Objavio **Dejan Ivanković** - 25/09/2025

Foto: Pixbay free

Dijagnoze autizma su u porastu – ali sam autizam možda i nije.

Autizam je poznatiji i dijagnosticiraniji nego ikad prije, što dovodi do zablude da broj slučajeva vrtoglavo raste.

Autor: **Goranka Jelinčić**

Neki su vjerovali da su njihova djeca oštećena cjepivima. Brojne studije provedene na stotinama tisuća djece dosljedno nisu pronašle vezu između cijepljenja i autizma, a cijepljena djeca nemaju veće stope autizma od necijepljene djece.

Autizam se često javlja u obiteljima. Točan uzrok autizma još nije dovoljno istražen, ali genetski čimbenici igraju ključnu ulogu. Pretpostavke da je autizam uzrokovan lošim roditeljstvom ili cjepivima sada se smatraju opovrgnutima.

Koja je zapravo definicija autizma?

Kada koristimo riječ autizam, zapravo govorimo o poremećaju iz autističnog spektra (PAS). Ključna riječ je spektar jer se radi o širokom rasponu simptoma i izazova koje djeca i odrasli doživljavaju u svom životu.

Tijekom posljednja dva desetljeća, definicija se proširila i sada uključuje neka stanja koja su prije imala specifične dijagnoze, poput Aspergerovog sindroma ili pervazivnog razvojnog poremećaja. Sada spadaju pod širi pojam.

Tijekom proteklih 20 godina, dijagnoze autizma porasle su za oko 300 posto, kaže Christine Ladd-Acosta, doktorica znanosti, zamjenica direktorice Centra Wendy Klag za autizam i razvojne teškoće. To je porast negdje između 10 i 20 posto svake dvije godine.

Dva su glavna razloga za porast. Prvi je proširena definicija poremećaja iz autističnog spektra, što znači da sada više ljudi nego prije ispunjava tu definiciju.

Drugo, postojali su mnogi vrlo uspješni programi javnog zdravstva koji su povećali broj pregleda tijekom zdravstvenih pregleda za djecu u dobi od 18 do 24 mjeseca kako bi se pronašli znakovi autizma. Roditelji, skrbnici i članovi zajednice također su svjesniji simptoma, a autizam se sve više prihvaća u zajednici. Ljudi se ne boje potražiti pomoć i znaju kamo se obratiti kada imaju nedoumice.

Zabrinutost da je porast broja dijagnoza autizma posljedica nečega trećega, opovrgava činjenica da su promjene u dijagnostičkim kriterijima i povećani probir prilikom posjeta zdravstvenim ustanovama glavni uzroci većih brojki.

U posljednje dvije godine provedeno je nekoliko studija koje su proučavale specifičnu podskupinu osoba iz spektra kojima je često potrebna 24-satna podrška i skrb od strane njegovatelja, često imaju vrlo ograničene verbalne komunikacijske vještine ili imaju intelektualni invaliditet koji se javlja zajedno s autizmom.

Podaci su pokazali da su se stope autizma za tu podskupinu minimalno povećale, ako su uopće porasle, u posljednjih gotovo 10 godina. Stope su se najviše povećale kod pojedinaca koji nisu u toj podskupini, koji mogu imati suptilnije fenotipove i manje značajnih istodobnih stanja.

Ponekad čujemo izraz "epidemija autizma". Prije svega, epidemija je brz, trenutni porast broja osoba koje imaju određeno stanje. To se ne događa s autizmom.

Ono što vidimo je postupan porast tijekom posljednjih 20 godina zbog proširenih dijagnostičkih definicija, boljeg probira i povećane svijesti. U našoj zajednici još uvijek postoji velik broj ljudi s autizmom i fokus bi trebao biti na tome da im se pruže usluge koje su im potrebne za zdrav život i ostvarenje punog potencijala.

Desetljeća istraživanja autizma pokazala su da su njegovi uzroci složeni i uglavnom genetski. Autizam je vrlo nasljedan – što znači da se može pripisati genetskim čimbenicima – ali vrlo složen, kaže Sven Sandin, statističar i psihijatrijski epidemiolog na Karolinska institutu u Stockholmu i Medicinskom fakultetu Icahn na Mount Sinai u New Yorku.

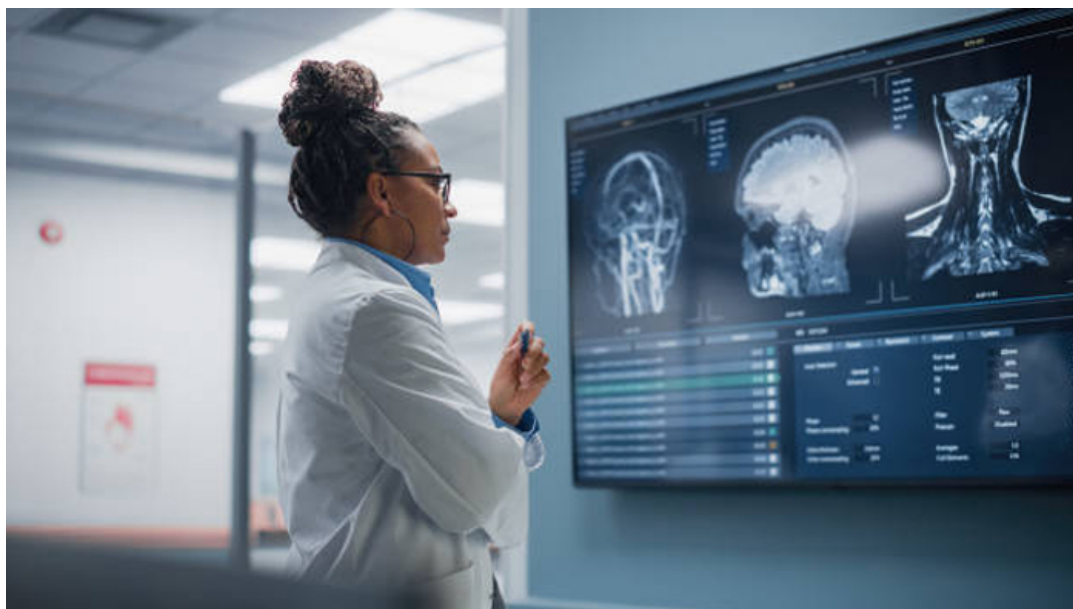

Foto: Pixbay free

Autizam je neurološki razvojni poremećaj koji često uključuje razlike u obrascima razmišljanja, senzornoj obradi, komunikaciji i socijalnim interakcijama.

Probir za autizam postao je osjetljiviji, a mnoga djeca se pregledavaju i identificiraju ranije nego u proteklim godinama.

Kao priznato zasebno stanje, autizam je relativno nov. Nije bio uključen u Dijagnostički i statistički priručnik mentalnih poremećaja (DSM) – knjigu s detaljima o simptomima i preporučenim tretmanima stotina mentalnih stanja – sve do 1980. To znači da su prije toga djeca s ASD-om često pogrešno dobivala dijagnozu poput shizofrenije ili im uopće nije bila dijagnosticirana.

U proteklih 45 godina, dijagnostički kriteriji za autizam su se proširili. Posebno velika promjena dogodila se 2013. godine, kada su prvi put uvrštene potkategorije, uključujući Aspergerov sindrom, pod okrilje poremećaja iz autističnog spektra (ASD). Ljudi koji prije ne bi dobili dijagnozu autizma sada imaju veću vjerojatnost da će ispuniti kriterije.

Švedsko istraživanje otkrilo je da je ASD nasljedan u oko 80 posto slučajeva. Drugim riječima, genetika stoji iza većine slučajeva ASD-a. Također se pokazalo da je autizam posebno nasljedan među dječacima: 87 posto za dječake i 75,7 posto za djevojčice. Kao i kod mnogih aspekata epidemiologije autizma, nije jasno zašto.

No ono što je sigurno da se autizam nasljeđuje. Djeca čiji su brat i sestra imali autizam imala su 10 puta veću vjerojatnost da će i sama imati autizam, u usporedbi s djecom čija braća i sestre nisu imala autizam. Ako je polubrat imao autizam, djeca su imala tri puta veću vjerojatnost da će imati to stanje.

Studije identičnih blizanaca otkrile su da ako jedna osoba ima ASD, 65 do 90 posto njezinih blizanaca također ga ima.

Identificirano je više od 100 gena koji imaju neku vezu s dijagnozom autizma, iako oni nisu nužno specifični za autizam i često postoje veze s drugim stanjima. Kod nekih ljudi smatra se da bi mogle biti uključene čak tisuće gena.

Ali genetika nije cijela priča.

Kako bi pokušali točno odrediti nedostajuće dijelove, istraživači su istražili niz čimbenika i rizika u okolišu.

Čini se da postoje jaki, iako mješoviti, dokazi da je povećana vjerojatnost autizma povezana s višom dobi roditelja, moguće zbog veće vjerojatnosti mutacija u spermi starijih očeva.

Osim toga, postoje pretpostavke da izloženost okolišu, uključujući pesticide i onečišćenje zraka, može također igrati ulogu.

Tekst je objavljen uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije iz Programa poticanja novinarske izvrsnosti

Dozvoljeno je prenošenje uz objavu izvora i imena autora.